

Serfőző Simon Serfőző Simon:
két könyve *Semmi sem úgy van*, Széphalom Könyvműhely, 2014;
Égig érő nyár, Magyar Napló, 2013.

Serfőző Simon huszonnyolcadik könyve újra próza. Sok-sok verses, drámai, riport- és publicisztikai kötet után. Számos novella és például a *Gyerekidő* című regény után. Négy novella és egy kisregény az újabb termés.

Ahogy korábban is, most sem mellékesek az ön-életrajzi gyökerek. Persze úgy, hogy igen komoly szerepet kap a fikció is. A fülszöveget író Vasy Géza szerint: „Az övé, a múlt század negyvenes éveiben születettek a legutolsó nemzedék, amelyek még testközelből, közvetlen élettapasztalatból szólhat az ötvenes-hatvanas évekről. Művei segítenek abban, hogy a nemzeti emlékezet megőrizhesse e korszak történéseit, emberi sorsait: színét és fonákját is.” A novellák éppúgy, mint a kötet címét adó kisregény.

Előbbiek a gyerek- és kamaszkor világát, utóbbi pedig a hatvanas éveket, az 1968 körüli történéseket idézi meg. *A kút* például izgalmas elbeszélés a tanya világából. Sok-sok feszültséggel, az apa találékony-ságával, ügyességével. Közvetve a természettel küzdő, és azzal együtt élni akaró ember sorsával. Korábbi kisprózai írásainál talán itt több a drámai elem, az izgalom. A kút tisztításának történetéből ugyanakkor kihallatszik egy elvontabb tisztaság utáni vágy is. *A tűz és víz* pedig fölmutatja néhol szociografikus pontossággal a hétköznapi élet egyéb küzdelmeit.

A pesti ember az '56-os korszakról szól, számos titokzatos elemmel a tanyára tévedő idegenről. Közben igen érzékletesen írja le Serfőző a kamaszfiú szemszögéből a drámai napok élményeit, gondolatait az orosz tankok vonulásáról, a tanárok magatartásáról. A fiú értetlenül szemléli a pesti embert, nem érti, mit keres itt. Sok kérdést nyitva hagy az író, s közben kiválóan érzékelteti a korhangulatot, a forradalom leverésének miliójét. S megyünk előre az időben: *A magam útján* a létezés másik oldalát mutatja föl. Az önállósulni akaró ifjú kissé egyenetlen és gyámoltalan lépéseit, zavartságát. Az első szerelmi kapcsolat kibontakozását. Ebben is a maga útját járja Serfőző: puritán, sallangmentes a hangja, miképpen az lesz majd a kisregényben is, ahol már a házasságra készülő és megnősülő ember jelenik meg, ugyan-csak minden részletezettség nélkül.

S bizony, semmi sem lesz úgy, ahogy korábban az egyes ember elképzelte. A *Semmi sem úgy van* című kisregény mindezt erősíti. A felidézett korszakról ma kevés szó esik, ily módon bizonyos értelemben hézagpótló is ez a mű. Ez azért is fontos, mert a múlt bevallása nélkül a jelen sem érthető, a jövőről nem is szólna... Alapvetően a besúgások ideje áll itt a középpontban, az a gondhalmaz, ami mindmáig nem oldódott meg hazánkban. Nincs megnyugtató igazságtétel, nincs őszinte szembenézés a gyalázattal. S mindehhez mit tehet hozzá az irodalom? Azt például, amit Serfőző Simon tesz. Egy kisember, Jani sorsán keresztül élénk tárja azt, hogy az egyén hogyan élte meg azokat a társadalmi tényeket, amelyekről a történelem, a publicisztika kevésbé személyesen tud csak szólni. Ráadásul az egyes szám első személyű elbeszélés könnyebben enged be a főhős rejtett világába, gondolatai így jobban fölterképezhetőek. A történetben az igazságkérés hajtja előre az elbeszélőt, mint ahogy ez jellemző Serfőző egész életművére. A megnyomorított emberek, a megnyomorított lelkek világát tárja élénk, a feledés emlékművét ledönteni akaró szándékkal. Az öregedő férfi tekint vissza ifjúkorára. Arra az időre, amikor igencsak nehezen érvényesült, amikor a segíteni kész „barát” jelentéseket készített róla, amikor a hétköznapiok verejtéke és a szegénység hátrározta meg az életet. Ilyen körülmények között készült az ifjú a családalapításra és egy szebb jövőre. Abban az időben vidéki, tanyasi és falusi emberek mozogtak a városok felé, hogy aztán ott se tudják kibontakoztatni sorsukat. Írónk más műveiben is megmutatta már a munkásszállók nyomasztó légkörét, az elesettek vergődését. Most ezt olvashatjuk: „...maradtak a lödörgő suhancok, szédelgői a városnak, munkásszállók lakói, akik hetente-kéthetente keveredtek csak haza. Műszak után hol kötöttek ki sokszor? Ezekben az ember-süllyesztőkben, kuka-bárok előtt, sarki talponállókban: az alkohol áldozatai közé besorakozva.”

Kemény hangú részletek vannak a műben a korabeli néphadseregről is. Jani már túl van a sorkatonai szolgálaton, ám tartalékosként még elszenvet néhány napot, és egy újabb behívó ellen lázad szökésével. Arról a seregről olvashatunk, amelyben nem éppen a haza védelme a legfontosabb, hanem sokkal inkább

az ideológiai katyvasz és az értelmetlenség. Itt is, másutt is a hagyományosnak nevezhető realizmus esz-köztárát vonultatja föl, eleven és egyszerű dialógusokkal, gördülékeny cselekményszöveggel. A gyanútlanul beszélgető, néhol fecsegő fiatalember tisztaságának sajátosságaival. Jani éppen ezért kerül bajba a hazug világban. Főként a Guszti nevű figura közreműködése fontos. Ő az, aki egyébként segít az új lakás rendbetételében, ám ügyesen csalja ki Janiból az őszinte, kritikus mondatokat. Éppen a katonasággal kapcsolatos szavakat, és éppen a csehszlovák válság idején.

Nyomasztó világ a regényben bemutatott élet. S bár főhősünk házasságra készül, nyoma sincs a felhőtlen boldogságnak. Sorsa bekerítettnek tűnik, alig látszik a kiút, ezt külső és a belső tényezők is befolyásolják. Az ideológia és a mindennapi élet is. Közben arra is futja erejéből, hogy néhány mondatban fölillant egy-egy emberi sorsot. Például a rokon temetésén megjelenő, csonkolt lábú nagypapáét. Ezek a közbeiktatott részletek elvezetnek a múltba, és szervesen kapcsolódnak a főhős életéhez. Igen, a csonkolt testek és a csonkolt lelkek világa ez. Ugyanakkor Jani jellembrázolása is árnyalt. Az író nem tünteti föl makulátlannak, jól érzékelteti hibáit, itt-ott nyomasztó félszégét, bizonytalan útkeresését. Jellemzi egyfajta vázlatosság, ami persze összefügghet a kisregény adta szűkebb térrel is. Ilyen a Borival, a későbbi feleséggel leírt kapcsolat is. Meglehetősen tárgyyszerű itt minden, nincs semmi részletezés. És van benne némi szemérmesség is persze. Egy jellemző részlet: „Az asszonyjelölt megvolt, azzal nincs gond. Eldőlt évekkkel ezelőtt, amikor megismertem Borit. Megvolt benne a hajlandóság, hogy komolyan gondoljak vele. Szépnek találtam, jóval szebbnek a többi lánynál, akiket ismertem.” A lakodalom sem felhőtlen a férfi számára, hiszen az ottani légkört is beárnyékolja a megfigyelések korszaka.

Hiszen: „Semmi nem úgy van, ahogy az én szüleim, s az övéi is elképzelték a jövőjüket. Amire a java életük ráment.” Igen, a hazug világ vámszedői ellen nehéz a küzdelem. Ám a mű befejezésében ott rejlik a megbocsátás mozzanata is. Akkor is, ha nagyon fájdalmas, ami történt.

*

Szerzőnk azon költők közé tartozik, akik életművük fontos részének tekintik a legkisebbekhez szólás eredményeit. Weöres Sándor, Tamkó Sirató Károly, Zelk Zoltán, Csoóri Sándor, Bella István és mások nyomán. A gyerekekhez szóló verseknél természetesen

különös varázsa van a ritmusnak és a zeneiségnek, s ebben vannak a különböző poéták között különbségek. Az is észrevehető, hogy ugyanakkor az ilyesfajta művek is szerves részei az egész életműnek, következésképpen nemcsak a gyerekekhez szólnak.

Így van ez Serfőző Simon esetében is. A kötetben végigvonuló fiú alakja a lírai ének is megfelel, s ezt erősítik a szép illusztrációk: Urbán Tibor alkotásai. Ezekon látható a szövegekben föllelhető tematika: például a Nap, a Hold, az égbolt, a természet megannyi eleme. És persze az sem mellékes, hogy a felnőtt befogadó is különös emlékeket idézhet föl olvasás közben. Én például nyáron olvastam az *Égig érő nyár* című kötetet, s ebben az időben éppen égig ért a nyár... A tovatúnt évszakok ezernyi szépsége is fölülül ilyenkor. Olyan idők juthatnak eszünkbe, amikor még éltek azok, akik már nincsenek közöttünk. Amikor a délutáni vihar váltotta föl a déli hőséget. Amikor a frissen sült bukta íze és illata töltötte be a ház levegőjét. Amikor jött a „masina”, és kezdődött az aratás.

Ilyen emlékeket is fölidézhethet az olvasóban ez a kötet. Cs. Nagy Ibolya írja az ajánlásban: „...ebben az emlékező versbeszédben ott bujkálnak, ki-kivillannak a rímes-ritmikus, a gyermeki látásmódot tükröző-imitáló, képekben beszélő költemények közül a felnőtt ember szikárabb hangvételű versüzenetei is.” Talán innen a fenti képzettársítás. S az is igaz, hogy az ilyenkor megszokott játékoság, ritmikus gyakorlatok, Weöresre emlékeztető megoldások mellett valóban jól fölismerhető Serfőző egész lírai világának sok jellemzője. Ahhoz a világhoz nyúl vissza, amelyről *Gyerekidő* című regénye vagy éppen számos novellája szól. Az emlékezés itt lágyabb, nosztalgikusabb. Mindezt erősítik Urbán Tibor képei a magányos kisfiúról, akit átölel a természet. És átöleli a múlt, a *Holddal világítottunk* kötet címben is rögzített élmény. A szegénység miliője.

Legjobb verseiben egyszerre szól gyerekekhez és felnőtthöz. A gyerekkor átlényegül, az érett férfi tekint vissza a múltba, némi melankóliával. Ugyanakkor a legifjabbak is átérezhetik ezt a világot. Segíti őket ebben a magyaros verselés, a ritmus és a gazdag képi világ. Ahogy mindez jól ötvöződik a *Régi idők emlékében*, melynek utolsó versszaka így szól: „Lányillatban megfürödtem, / tiszta tóban, mint a réce. / Hazafelé árok kísért. / Szállott a menny derengése.”

Bakonyi István

